

Citation:

J. Boeke, Levensbericht G. Krediet, in:
Jaarboek, 1952-1953, Amsterdam, pp. 306-314

LEVENSBERICHT

VAN

GERRIT KREDIET

(6 Juni 1886—13 October 1952)

Door het vroegtijdig overlijden den 13den October 1952 (hij was 66 jaar) van Prof. Dr. Gerrit Krediet heeft onze Akademie niet alleen een zeer gewaardeerd lid en een waardig vertegenwoordiger van de Veterinaire wetenschap verloren, doch ook een geleerde van grooten internationalen naam, een algemeen erkende autoriteit op het door hem bij voorkeur bestudeerde gebied der vergelijkende anatomie en embryologie.

Gerrit Krediet werd 6 Juni 1886 te Leeuwarden geboren als zoon van den lithograaf Piebe Krediet en Ynkje Zijlstra. Aan zijn geboorteland Friesland is hij zijn geheele leven trouw gebleven. Hieraan dankte hij ook wel zijn voorliefde voor zeilen en visschen, niet alleen in zijn jeugd, maar gedurende zijn geheele leven. Het zoo wijde watervlak der Friesche meren trok hem steeds. In zijn geboorteland ontplooidde zich reeds zijn liefde voor de natuur, die de keuze van zijn levenswerk bepaalde.

In Leeuwarden doorliep hij zoowel de lagere school als de middelbare H.B.S. In 1904 deed hij zijn eindexamen en liet hij zich inschrijven voor de studie van dierenarts aan de toenmalige Rijks-veeartsenijschool te Utrecht. Zijn examens deed hij op voortreffelijke wijze; in 1908 behaalde hij het diploma van vecarts. Alvorens in de praktijk te gaan, werd hij gedurende een jaar assistent voor inwendige ziekten bij den lateren hoogleeraar Wester, wien reeds bij zijn studie de groote begaafdheid en de wetenschappelijke zin bij zijn leerling was opgevallen. Daarna werd hij assistent bij Stuvén in Amsterdam, die een der grootste praktijken als dierenarts in ons

GERRIT KREDIËT
(6 Juni 1886—13 October 1952)

land had. Zodoende bekwaamde de jonge Krediet zich op voortreffelijke wijze voor de praktijk. Na deze voorbereiding volgde een korte periode van practisch werken, in Amsterdam en daarna in Warffum. Doch slechts een korte periode van practisch werken, want reeds in 1910 trad de beslissende wending in zijn levensloop in, die hem tot organisator en wetenschappelijk werker deed worden. Zijn wetenschappelijke begaafdheid, die hij reeds gedurende zijn studie had getoond, leidde er toe, dat hij, vooral op voorspraak van zijn leermeester Wester, in Aug. 1910 werd uitgenoodigd om op te treden als leeraar in Anatomie en Zoötechniek aan de Inlandsche Veeartsenijschool in Nederlandsch Indië, in Buitenzorg.

In het zelfde jaar was Krediet in het huwelijk getreden met mejuffrouw De Ligny, die hem naar Indië vergezelde, en die hem zijn leven lang als trouwe hulp en metgezel heeft terzijde gestaan. Uit dit zeer gelukkige huwelijk werden drie zoons geboren, waarvan de oudste nu reeds Dr. in de Chemie is, de tweede dierenarts te Olst, terwijl de jongste nog slechts zijn artsexamen heeft af te leggen om zich als praktizeerend arts te kunnen vestigen.

Zoo vertrok dus het jonge paar naar Indië. Doch eerst nog werd een belangrijke stap op zijn wetenschappelijke loopbaan gezet, doordat hij op weg naar Indië nog te Bern promoveerde tot doctor medecinae veterinariae op een reeds van te voren bij zijn vroegeren leermeester in de anatomie te Utrecht, Van Esveld, bewerkte dissertatie „Ueber die sympathischen Nerven in der Bauch- und Beckenhöhle der Pferdes, der Wiederkäuer (ins besondere der Ziege) und des Hundes.” Hij moest wel in het buitenland promoveren, zooals toen der tijde door tal van dierenartsen werd gedaan, omdat onder de toenmalige wetgeving het promoveren van dierenartsen hier te lande niet mogelijk was.

Drie gelukkige jaren bracht Krediet in Indië door, waar zijn belangstelling niet alleen uitging naar zijn lievelingsvak, de vergelijkende anatomie der huisdieren, maar ook naar veeteelt en andere problemen. Zooals hij zelf dikwijls zeide, heeft deze periode, waarin hij vooral zijn organiserende talenten kon ontplooiën, een groote vormende invloed op hem uitgeoefend door velerlei contact

met allerlei instanties, terwijl hij door zijn talrijke dienstreizen ten behoeve van de veeteelt ook veel van Java heeft kunnen zien. Nog jaren daarna kon hij enthousiast vertellen over zijn Indische jaren en belevenissen, en hij heeft zich toen niet alleen diepgaand ingewerkt in allerlei Indische vraagstukken, doch zijn oordeel werd door allen, met wie hij daar in aanraking kwam, hooglijk gewaardeerd. Voor den opbouw van het onderwijs aan de school te Buitenzorg heeft Krediet voortreffelijk werk verricht.

Doch in 1913 overleed plotseling zijn vroegere leermeester in de anatomie Van Esveld, onder wien hij reeds vroeger zijn dissertatie had bewerkt. Dr. Krediet werd nog in het zelfde jaar tot zijn opvolger benoemd aan de Veeartsenijschool te Utrecht. In dien tijd was het leeraarschap in de anatomie aan deze school een zuivere onderwijs-taak, aan wetenschappelijk onderzoek in dit vak werd betrekkelijk weinig gedaan, evenmin als aan histologie en embryologie, die meer als bijvakken van de physiologie en physiologische chemie (toentertijd door Dr. Dekhuijzen gedoceerd) werden beschouwd. Door Krediet werd hierin al spoedig verandering gebracht. In de eerste plaats zorgde hij er al spoedig voor, dat in zijn bij den aanvang nog slechts zeer gebrekkig ingericht laboratorium gelegenheid geboden werd voor microscopisch werk. Hij zag in dat naast de anatomie in de snijzaal gelegenheid moest bestaan om ook de microscopische anatomie tot haar recht te doen komen. In zijn laboratorium werd al spoedig ook microscopisch werk verricht, en de in 1916 onder zijn leiding bewerkte dissertatie van H. J. Klasen „Beiträge zur Anatomie der Pankreas der Ziege” bewees de beteekenis van dit werk. Ook Drs. Klasen moest echter nog in het buitenland (in Bern) promoveeren, evenals Krediet dat in 1910 had moeten doen.

In 1918 kwam de eerste groote verandering en verbetering, toen de Veeartsenijschool tot Veeartsenijkundige Hoogeschool werd verheven, waarbij aan Krediet de titel Hoogleraar werd toegekend. In 1925 werd de (nog steeds ressorteerende onder het Ministerie van Landbouw) Veeartsenijkundige Hoogeschool als zesde, Veterinaire Faculteit aan de Rijks Universiteit te Utrecht toegevoegd, en kwam

zij als zoodanig onder het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen te staan. Krediet werd daarbij als hoogleeraar in de ontleedkunde, weefselleer en embryologie der huisdieren aan de Universiteit verbonden.

Doch in die jaren van 1918 tot 1925 had Krediet waarlijk niet stilgezeten. Gedurende die korte periode van zelfstandigheid van het veterinaire hooger onderwijs was het feit, dat het nog onder het Departement van Landbouw ressorteerde, van groot belang. Met het oog op de voor ons volk zo gewichtige belangen aan de vee-teelt verbonden, werden aanstonds ruime middelen ten dienste van den opbouw der jonge Hoogeschool beschikbaar gesteld. Voortreffelijke laboratoria en klinieken werden uit ruime beurs gebouwd. Wel was de door Krediet gedoeerde wetenschap, de anatomie en embryologie, niet rechtstreeks op de praktijk gericht, doch hij slaagde er niettemin in, ook voor zijn wetenschap passende belangstelling bij de autoriteiten wakker te roepen. Met onverflauwde energie heeft Krediet de vervulling zijner wenschen voorbereid, en reeds in 1921 werd een geheel naar zijn eigen inzichten gebouwd voortreffelijk laboratorium voor anatomie en embryologie ingericht en te zijner beschikking gesteld. Met grooten trots kon hij dit aan zijn vaak minder goed bedeelde collega's ook uit het buitenland, toonen. Meer dan 30 jaren heeft hij in dit anatomisch instituut gewerkt, niet alleen als voortreffelijk docent, die vele jonge veterinaren tot zich trok en wiens onderwijs door al zijn studenten buitengewoon werd gewaardeerd, doch ook als wetenschappelijk onderzoeker, die baanbrekend werk heeft verricht en zich een wereldnaam verwierf. Hierover straks nader. Bij het overlijden van Prof. Dekhuysen in 1925 en de reorganisatie van het onderwijs in physiologie en histologie had Prof. Krediet er voor gezorgd, dat nu ook de histologie en de embryologie bij de anatomie werden ondergebracht. Voortreffelijke medewerkers heeft hij daarbij gevonden in Dr. Vermeulen, Dr. de Moulin, Dr. Schulze, Dr. Meyling, Dr. de Regt (thans hoogleeraar in anatomie te Gent), Dr. Slijper (thans hoogleeraar in Amsterdam), Jhr. van Lennep. Dr. de Moulin was daarbij de eerste, die in 1918 aan de Veeartsenijkundige Hooge-

school promoveerde, waarbij Krediet als promotor optrad. Ook daarna hebben tal van promovendi hun proefschrift bij hem bewerkt, in het geheel 13, over zeer verspreid liggende onderwerpen, zooals „de anatomie van het pankreas”, „de beteekenis der menisci bij de huisdieren”, „de ontwikkeling van het ovarium bij het paard”, en die „van de hypophysis cerebri bij de huisdieren”, „de kennis der innervatie van het middenrif”, „de rundveeteelt op het eiland Bali”, de „innervatie en de bouw van het glomus caroticum en den sinus caroticus”, „het orgaan van Jacobson bij onze huisdieren”, het „specifieke geleidingsweefsel in atrium en ventrikel van het hart, vooral bij het paard”, en verschillende embryologische onderwerpen. Ik noem deze dissertaties hier, omdat zij zoo duidelijk blijk geven van de zoo veelzijdige belangstelling van Krediet voor de verschillende onderdeelen van de door hem gedoceede vakken.

Dit brengt ons reeds tot het speciale werk van Krediet zelf, dat begon met zijn proefschrift in 1910, en in de 40 daaropvolgende jaren in meer dan 50 vaak zeer omvangrijke publicaties werd neergelegd. Behalve enkele artikelen uit zijn Indische jaren over onderwerpen voor de veeartsenijkunde daar te lande van beteekenis, handelt zijn werk bovenal over de talrijke en belangrijke vraagstukken, die verband houden met de ontwikkeling der geslachtsklieren bij de zoogdieren en het pluimvee, en de daarbij geconstateerde abnormaliteiten van het geslacht, de geslachtsomkeer en het hermaphroditisme. De hierbij ter sprake komende vraagstukken, die zoo diep in het leven van de dieren en van de mensch ingrijpen, en de studie daarvan hebben hem steeds weer geboeid, en zijn werk heeft ook buiten het vakgebied der veterinaire wetenschap in binnen- en buitenland zijn naam gevestigd. Juist op dit gebied werd hij een algemeen erkende autoriteit.

Daar de veeartsenijkundige studie uitsluitend in Utrecht mogelijk was, volgden in de laatste 40 jaren alle latere veeartsen zijn onderwijs, en werden ingewijd in de verschillende factoren van zijn onderzoek over intersexen, geslachtsomkeer bij vogels en zoogdieren. En daar dergelijke intersexen juist bij huisdieren, bij zoogdieren (varkens, runderen, geiten, caviae) en bij vogels (hoenders, eenden)

veel voorkomen, en dan natuurlijk ter kennis van den betreffenden dierenarts werden gebracht, kreeg Krediet voor zijn onderzoek de beschikking over een uiterst omvangrijk materiaal uit alle deelen des lands, temeer daar een groot aantal van zijn wetenschappelijke bijdragen in het Nederlands Tijdschrift voor Diergeneeskunde werden gepubliceerd en dus onder oogen van alle diergeneeskundigen hier te lande kwamen. Van dit zoo omvangrijke materiaal heeft Krediet op voortreffelijke wijze gebruik gemaakt. Hij toonde aan, dat, afgezien van de bilaterale gynandromorphen (bij vogels) waarbij de eene helft van het dier een vrouwtje, de andere helft een mannetje is, de hermaphrodieten steeds als intersexen moeten worden beschouwd, die ontstaan zijn door geslachtsomkeer, die meestal tijdens de ontwikkeling in de baarmoeder, intra-uterien dus, heeft plaatsgevonden (bij runderen, varkens, geiten). Bij deze omkeer van het geslacht, waarbij bijna steeds het vrouwelijke geslacht voor het mannelijke moet wijken, worden dus intersexen, tusschengeslachtelijke wezens, gevormd. Slechts zelden zijn het oorspronkelijk mannelijke individuen, die later vrouwelijk worden. Deze geslachtsomkeer kan ook na de geboorte plaats vinden, zooals bij menschen vrij vaak, bij huiszoogdieren minder, bij vogels vaak voorkomt. Juist deze geslachtsomkeer werd door Krediet op uiterst nauwkeurige wijze onderzocht, vooral in verband met de grondleggende onderzoekingen van Goldschmidt over de vorming van intersexen bij vlinders (*Limantria dispar*). Gaat deze geslachtsomkeer van de gonaden uit, of worden deze secundair veranderd? Is zij genotypisch vastgelegd, of slechts phainotypisch? Bekend is het door Krediet geleverde bewijs, dat bij een varken, dat een mannelijke pseudohermaphrodiet was, en dus uit een oorspronkelijk vrouwelijke kiem was ontstaan, ook na den geslachtsomkeer het voor vrouwelijke varkens kenmerkende aantal kernlissen (nl. 40) in de tot zaadbuisjes geworden geslachtsstrengen bleef bestaan. Het genotype bleef dus onaantastbaar, mannelijke pseudohermaphrodieten zijn vrouwelijke intersexen. — Doch laat ik hier niet te veel in details gaan. Voldoende is, dat Krediet door zijn uiterst nauwkeurig en veelomvattend onderzoek op dit gebied het geheele pro-

bleem in nieuwe banen wist te leiden en zich een internationale naam wist te verwerven, ook buiten het vakgebied der veterinaire wetenschap.

Het zou ons te ver voeren hier zijn talrijke publicaties over den geslachtsomkeer bij zoogdieren en de beteekenis hiervoor van verschillende gezwellen der geslachtsklieren te bespreken. Een voortreffelijke studie over „Kiembaan en Geslachtsomkeer” van zijn hand verscheen in 1944 in de Verhandelingen der Kon. Akademie van Wetenschappen, waarin juist de beteekenis van ovariaaltumoren voor het ontstaan van geslachtsomkeer aan de hand van nauwkeurige waarnemingen bij een werkelijk overweldigend materiaal door hem in scherp analytischen geest werd uiteengezet. Een uitnemende samenvatting van het geheele probleem en van hetgeen zijn eigen onderzoek hem daarbij had geleerd, ook voor studenten en vakgenooten, wier werk meer op ander gebied lag, verstaanbaar, helder en objectief geschreven, getiteld „Zoogdier-intersexualiteit”, waarin hij evenwel ook deze verschijnselen bij vogels uitvoerig beschreef, werd in 1942 in Noordduyn's Wetenschappelijke reeks opgenomen. In 1948 verscheen hiervan een tweede druk.

Het behoeft geen betoog, dat het hooge gezag, dat Krediet zich door zijn veelomvattend werk en door zijn persoon had verworven, niet tot zijn wetenschappelijk werk bepaald bleek. Steeds was hij met vollen ijver en enthousiasme bezig zijn leerlingen tot verdere studie aan te sporen. Tezamen met Prof. van Oyen, wijlen Prof. Schornagel en Prof. Beyers richtte hij de Diergeneeskundige Kring op (1917), waar geregeld door de leden wetenschappelijke voordrachten werden gehouden. Krediet zelf nam daaraan steeds een werkzaam aandeel. Toen de Vlaamsche Universiteit in Gent de noodzakelijkheid inzag van de oprichting van een diergeneeskundige Faculteit, werd de bemiddeling van Prof. Krediet ingeroepen. Naar zijn adviezen werd deze faculteit georganiseerd. Een welverdiende hulde werd hem hiervoor gebracht door zijn benoeming tot eeredoctor in de Diergeneeskunde (Gent, 1950). De Kon. Vlaamsche Akademie voor Geneeskunde benoemde hem tot buitenlandsch lid.

Van de Maatschappij voor Diergeneeskunde was hij jarenlang voorzitter; daarna werd hem het eerlidmaatschap van deze Maatschappij aangeboden.

Onze Regeering toonde haar waardeering door hem te benoemen tot Ridder in de orde van de Nederlandschen Leeuw.

Hoezeer zijn onderwijs gewaardeerd werd, niet alleen door zijn collega's, doch ook door de studenten zelve, bleek o.a. bij zijn 25-jarig ambtsjubileum (1928), dat tot een uiting van diepgevoelde sympathie en groote dankbaarheid van zijn leerlingen werd.

In 1939 werd Krediet verkozen tot lid van de Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen, een onderscheiding, die door hem op zeer hoogen prijs werd gesteld.

Kortom, aan (wilverdiende) eerbewijzen heeft het hem niet ontbroken. Waarlijk, zij waren welverdiend. Het onderwijs geven zat hem in het bloed: een glashelder betoog, een boeiende voordracht, waarbij geen moeite hem te veel was. Zijn instituut was zijn lust en zijn leven. Toen helaas, een 5-tal jaren geleden, de eerste symptomen van zijn hartkwaal zich openbaarden, heeft hij dit moedig onder de oogen te zien. Zijn werk mocht er niet onder lijden, en geregeld kon men hem 's morgens en 's middags naar zijn laboratorium zien gaan. Zijn kamer bleef openstaan voor zijn leerlingen en medewerkers. Een ziekbed is hem gelukkig gespaard gebleven. Tot vlak voor zijn overlijden heeft hij gewerkt. Waarlijk, hij is in 't harnas gestorven. Groot en diepgevoeld was de ontroering, de verslagenheid bij zijn vrienden en leerlingen, toen zijn plotseling overlijden bekend werd. En daar was alle reden voor. Krediet was niet alleen een uitnemend geleerde, een man van wetenschap, doch ook een beminnelijk mensch, op end' op een gentleman, hoffelijk, welwillend, hulpvaardig en trouw, scherp in zijn oordeel, humaan en vergevensgezind in zijn beoordeeling, een goed vriend, een onkreukbaar karakter, een man, die steeds voor de waarheid op de bres stond. De velen, die hij in de zoo moeilijke bezettingsjaren niet alleen met goeden raad, doch ook met materiele hulp trouw ter zijde stond, zullen steeds met zeer groote dankbaarheid aan die hulp, die voor hem vaak

grootte gevaren medebracht, terugdenken. Zijn vrouw, zijn kinderen, waren daarin steeds eensgezind en hielpen mede, ongeacht de gevaren, die dit voor hen medebracht. Bij een zoo gelukkig huwelijks- en gezinsleven, als voor hem was weggelegd, was dit samenwerken ook wel niet anders te verwachten.

Krediet heeft een werkzaam en mooi leven gehad, doch hij bleef de eenvoudige, welwillende mensch, zooals hij reeds in zijn jonge jaren was. Zijn vrienden zullen hem niet licht vergeten.

Eere zij zijn nagedachtenis.

J. BOEKE

Utrecht, Januari 1953.